

УДК 330.142

Танчак Я.А.,
к.е.н., асистент кафедри економічної кібернетики,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Роль інформаційного забезпечення завжди була і на сьогодні залишається актуальною в будь-якій сфері суспільного життя. Сфера інвестицій не є винятком. Дана проблема полягає в тому, що для того, щоб інвестор міг прийняти ефективне та найоптимальніше рішення, необхідно мати достовірну та повну інформацію про середовище здійснення інвестицій. При тому, вкрай важливим є швидкість отримання необхідної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему інформаційного забезпечення вітчизняного ринку фінансових інвестицій досліджували провідні вітчизняні науковці та економісти, зокрема: Блага Н. В. [2], Шапран Н., Шапран В. [8], Котова М. В., Задорожнюк В. С. [5], Малишенко К. А. [6], Джусов О. А., Коротун А. С., Поворозник В. О. [4].

Однак, із розвитком інформаційних технологій, дана проблема стає все більш актуальною та потребує більш детального дослідження.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні та аналізі інформаційного забезпечення ринку фінансових інвестицій України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформація відіграє неабияку роль для функціонування та розвитку вітчизняного ринку фінансових інвестицій. Основним завданням інформації є забезпечення прозорості ринку, тобто щоб усі учасники ринку мали повну та достовірну інформацію про рівень доходу від здійснених операцій з цінними паперами та пов'язаний із ними ризик. Емітенти, посередники, банки, біржі та інші учасники ринку фінансових інвестицій повинні подавати своєчасну та достовірну інформацію про обсяг торгів, ціни та емісію цінних паперів.

Інформація повинна відповідати певним вимогам. Перш за все, вона має бути правдивою, неспотвореною та невигаданою, тобто відповідати реальним даним. За нормами законодавства, найважливішою для учасників ринку фінансових інвестицій вважається інформація, обсяги якої визначаються державою. Адже, керуючись такою інформацією, інвестори зможуть прийняти адекватне та ефективне рішення стосовно операцій з цінними паперами на ринку.

Варто зауважити, що, крім вищезазначених вимог, інформація повинна бути такою, щоб її можна було перевірити, лаконічною та вичерпною.

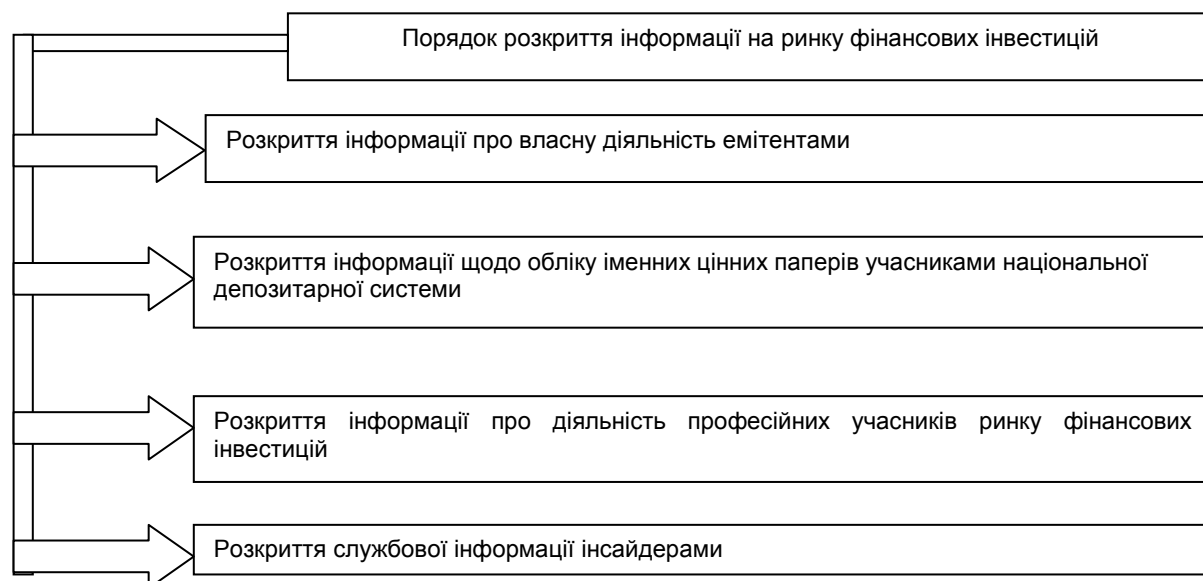
Коли протягом певного часу виявиться, що подані емітентом документи містять неправдиву суттєву інформацію або вона вже не відповідає дійсності через зміну економічних обставин чи з інших причин, то емітент зобов'язаний негайно припинити продаж цінних паперів. Лише після внесення ним відповідних змін в проспект емісії або в інші документи дозволяється поновити продаж. Спосіб і терміни внесення таких змін та інформування інвесторів є у відповідних нормативних документах [3, с. 4].

Якщо все ж таки відбулися певні зміни чи доповнення, тоді емітент повинен протягом одного робочого дня проінформувати про це реєстратора. Це робиться з метою збереження актуальності та вірогідності інформації. Крім емітента, реєстратор теж повинен надати зацікавленим особам виписки з реєстру згідно з їхніми правами. Адже, інформація про оплату послуг заінтересованими особами є доступною та відкритою. Також, в обов'язки реєстратора входить інформування власників іменних акцій про позачергові збори. Реєстратор складає та подає перелік власників іменних цінних паперів, які мають право голосу на загальних зборах. Після моменту одержання відповідного листа, а саме 10 днів, реєстратор повинен подати емітенту письмовий реєстр.

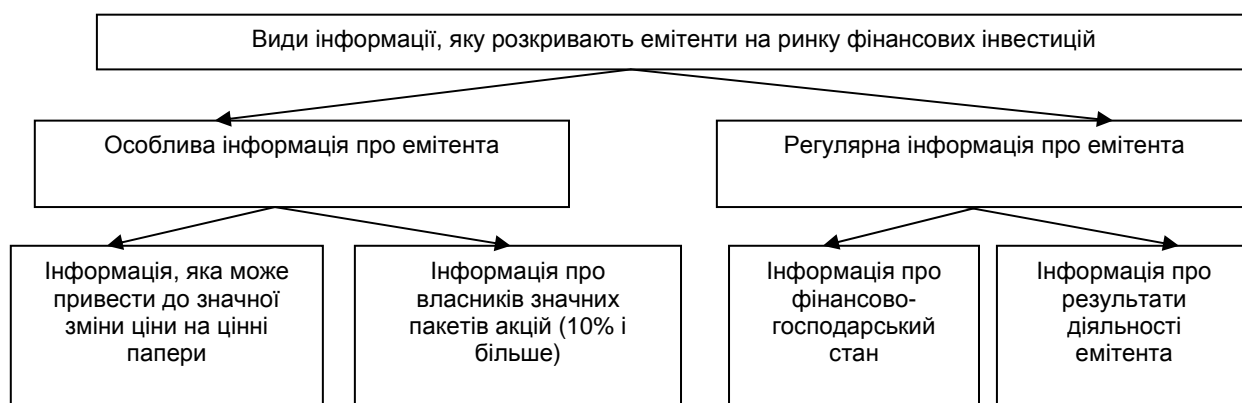
Порядок розкриття інформації учасниками вітчизняного ринку фінансових інвестицій подано на рис. 1.

Всі операції, які відбуваються на ринку фінансових інвестицій пов'язані з цінними паперами. Тому, учасники цього ринку зобов'язані подавати інформацію стосовно своєї діяльності. Ця інформація повинна бути своєчасна, правдива та достовірна. Розкриття інформації про результати діяльності учасників ринку, зокрема емітентів цінних паперів, регулюється Положенням про розкриття інформації емітентами цінних паперів № 1591 від 19.12.2006 р.

Інформація про емітентів, що підлягає розкриттю на вітчизняному ринку фінансових інвестицій, подана на рис. 2.

Рис. 1. Порядок розкриття інформації на ринку фінансових інвестицій України
Джерело : складено автором з використанням [2]

Рис. 2. Види інформації про емітентів, що підлягають розкриттю на ринку фінансових інвестицій

Джерело : складено автором з використанням [2; 3]

В Україні гострої актуальності набуває проблема доступності інформації. Особливість цієї проблеми полягає в тому, що не вся інформація може бути доступною, а якщо і доступна, то не для всіх. Вільний доступ до інформації мають тільки зареєстровані особи та емітенти, однак вони не мають права їх розголошувати. Що ж стосується зареєстрованої особи, вона має право на отримання інформації, яка стосується тільки її, а не інших власників.

Існує таке поняття, як конфіденційність інформації, тобто інформація може бути доступна для певного кола осіб. Наприклад, торговець цінними паперами може отримати будь-яку інформацію, але він не має права її розголошувати.

До відкритої інформації можемо віднести звіт емітента. Річний звіт публікується не пізніше ніж через дев'ять місяців року, наступного за звітним, і надсилається утримувачам іменних акцій та облігацій, Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) і кожній фондовій біржі, де котируються цінні папери даного емітента (уряд може скоротити цей термін до трьох місяців). У річному звіті подаються основні дані про емітента, а саме: інформація про результати господарської діяльності за три минулі роки; підтверджена аудитором фінансова звітність за ті самі три роки. Крім річного звіту, емітент повинен подавати в Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку три квартальні звіти протягом двох місяців після закінчення відповідно першого, другого і третього кварталів. Квартальні звіти надсилають також фондовій біржі і, крім того, утримувачам іменних акцій та облігацій на вимогу останніх [2, с. 91].

Напрямки подання звітності торговцями цінними паперами подані на рис. 3.

Рис. 3. Напрямки подання звітності торговцями цінними паперами

Джерело : складено автором з використанням [3; 4]

До відкритої інформації ми можемо також віднести рекламу, яка повинна бути правдивою і добросовісною. В протилежному випадку, відповідальність за невірогідну та неякісну інформацію несе рекламодавець.

Вся інформація стосовно стану ринку фінансових інвестицій та його учасників подана на веб-сайті НКЦПФР ([http:// www.nssmc.gov.ua](http://www.nssmc.gov.ua)). Доступ до цього веб-сайту є відкритим для кожного, хто бажає отримати будь-яку інформацію стосовно операцій на вітчизняному ринку фінансових інвестицій. Так, у 2014 році веб-сайт НКЦПФР відвідало 139 користувачів.

На офіційному веб-сайті НКЦПФР можна отримати інформацію:

- з Державного реєстру випусків цінних паперів та реєстрів учасників фондового ринку;
- переліку компаній з управління активами;
- реєстру рішень НКЦПФР щодо реклами цінних паперів та фондового ринку;
- з реєстру аудиторських фірм;

– реєстру рішень Комісії яким емітентам цінних паперів зупинено внесення змін до систем реєстрів власників іменних цінних паперів та до систем депозитарного обліку щодо цінних паперів, а також клірингу та/ або укладання договорів купівлі-продажу цінних паперів;

- переліку емітентів цінних паперів, які мають ознаки фіктивності тощо [8, с. 10].

Зауважимо, що доступ до інформації з реєстрів вільний та надається в режимі он-лайн. Якщо говорити про нормативно-правове регулювання галузі інформаційних технологій на фондовому ринку, то Комісією розроблено документи, якими встановлено Порядок обміну електронними документами Комісії та Центрального депозитарію цінних паперів, затвердженого рішенням НКЦПФР від 28.08.2014 № 1120. Це перший крок на шляху до побудови загальної електронної взаємодії учасників ринку фінансових інвестицій із регулятором. У майбутньому очікується залучення до цього процесу інших учасників ринку фінансових інвестицій. Завдяки плідній співпраці Комісії з Державною установою «Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України» продовжує успішне функціонування загальнодоступна інформаційна база даних НКЦПФР про ринок цінних паперів (<http://www.stockmarket.gov.ua>) та Єдиний інформаційний масив даних про емітентів цінних паперів – інтернет-портал www.smida.gov.ua, який надає доступ не лише до інформації про акціонерні товариства та професійних учасників ринку фінансових інвестицій України, а й до іншої корисної для учасників фондового ринку інформації [2, с. 92].

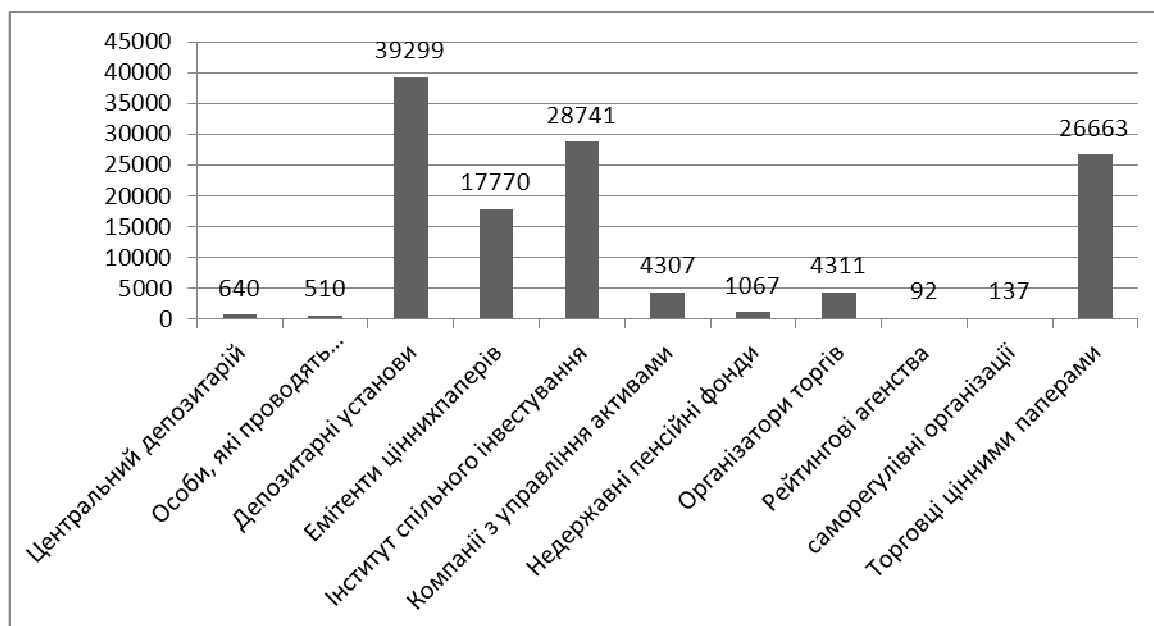
В рамках реалізації принципу контролю і прозорості процесів функціонування та розвитку ринку фінансових інвестицій України, забезпечення постійного нагляду за діяльністю учасників фондового ринку на підставі наданої інформації, своєчасного виявлення негативних тенденцій, які можуть призвести до кризових явищ або до зменшення ефективності функціонування фондового ринку України, Комісія протягом 2014 року продовжила розвиток Системи моніторингу фондового ринку (СМФР) шляхом впровадження її складових, що передбачено Концепцією модернізації СМФР.

Протягом 2014 року Комісія продовжила роботу, що пов'язана із удосконаленням Вимог до програмних продуктів, які використовуються на фондовому ринку, та програмного забезпечення автоматизованих, інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем, призначених для здійснення професійної діяльності на фондовому ринку, депозитарної діяльності Центрального депозитарію цінних паперів. Так, у 2014 році був завершений етап переведення усіх учасників фондового ринку до подачі в Комісію адміністративних даних та інформації, зокрема, емітентів цінних паперів у вигляді електронних документів, що стало запровадженням єдиного електронного середовища учасників фондового ринку [3, с. 4].

Особливу увагу НКЦПФР приділяє розвитку та запровадженню елементів системи електронного документообігу із можливістю застосування електронного цифрового підпису на ринку цінних паперів в Україні. Наразі учасникам для забезпечення участі в системі електронного документообігу пропонується вибір програмного забезпечення та можливість вибору застосування електронного цифрового підпису від різних акредитованих центрів сертифікації ключів.

Упродовж 2014 року Комісія успішно прийняла 123571 електронних документів учасників ринку фінансових інвестицій із застосуванням системи електронного документообігу НКЦПФР, з них адміністративних даних та інформації (у тому числі повторно поданих).

Кількість електронних документів від учасників ринку фінансових інвестицій із застосуванням системи електронного документообігу НКЦПФР наведено на рис. 4.

Рис. 4. Кількість електронних документів від учасників ринку фінансових інвестицій із застосуванням системи електронного документообігу НКЦПФР

Джерело : складено автором за даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України

Протягом 2014 року Комісія продовжила роботу над впровадженням відкритого формату передачі даних у електронному вигляді між НКЦПФР та суб'єктами інформаційної взаємодії на основі специфікації Xtensible Markup Language (XML) та розробила низку документів нормативно-технічного характеру (наказів), які встановлюють вимоги до складання адміністративних даних (інформації) в електронному вигляді учасниками ринку цінних паперів за кожним видом у форматі XML. Зазначимо, що в Комісії функціонує автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система, яка забезпечує НКЦПФР та територіальним органам доступ до єдиного інформаційного середовища, єдиної системи інформаційних ресурсів, внутрішнього інформаційно-аналітичного порталу НКЦПФР [1, с. 3].

Функціонування автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи надає можливість оперативно здійснювати моніторинг та обмін інформацією між підрозділами Комісії щодо

правопорушень на фондовому ринку та стану розвитку фондового ринку. Активне використання інформаційних технологій забезпечує відкритість державної влади та надає можливості громадського контролю за діяльністю НКЦПФР, сприяє наданню в режимі реального часу послуг, які підвищують рівень доступу усіх громадян до інформації регулятора фондового ринку.

У створенні інформаційного простору не останню роль відіграє організація всього процесу трансферу інформації. На світовому фондовому ринку інформаційна функція поступово виокремлюється в самостійну галузь, усе більшу роль починають відігравати фірми, що спеціалізуються на систематизації й пошуку необхідних даних на замовлення клієнтів. Ця тенденція стає помітною й на фондовому ринку України. Конкуренція має бути не тільки в середовищі учасників ринку цінних паперів, а й між тими організаціями, котрі збирають, аналізують і передають (продають) користувачам необхідну інформацію. В іншому разі важко розраховувати на досягнення високої якості інформації [2, с. 94].

Державі теж потрібна інформація для якісного управління. В її руках мають бути засоби зв'язку, бази даних і комп'ютерні мережі, - без жодного сумніву в інформаційному просторі ринку фінансових інвестицій має домінувати держава. Потрібно прислухатися до порад зарубіжних експертів, котрі постійно наголошують на тому, що в сфері обігу фінансових інвестицій акумулюються великі розміри капіталу і ті, хто ними користується, дуже часто проявляють бажання дезінформувати ринок, від чого дрібний інвестор може зазнати немалих фінансових втрат, який своєю працею накопичив невеликі заощадження [7, с. 6].

Нехай під контролем держави за формуванням і рухом інформації перебуватимуть ті, хто приховує інформацію, перекручує її, зловживає доступом до неї й перетворює тим самим чесну торгівлю на спекулятивну та недобросовісну. Невипадково в «Концепції функціонування й розвитку фондового ринку України» першим у переліку напрямів державного регулювання вітчизняного ринку фінансових інвестицій названо забезпечення обов'язкової публікації про ринок фінансових інвестицій, у тім числі про результати операцій із цінними паперами.

Висновки з проведеного дослідження. Із вищесказаного можемо зробити висновки, що інформаційне забезпечення ринку фінансових інвестицій – це перший крок для здійснення ефективних операцій із цінними паперами та прозорості ринку. З впевненістю можемо сказати, що повне та своєчасне розкриття фінансової інформації відіграє значну роль у регулюванні відносин між учасниками вітчизняного ринку фінансових інвестицій. Інформаційні потоки забезпечують гласність інформації, а їх контроль з боку державних органів є запорукою ефективного розвитку ринку фінансових інвестицій України.

Бібліографічний список

1. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку // Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua/fund/>
2. Блага Н.В. Інформаційна прозорість фондового ринку України / Н.В. Блага // Фінансовий ринок. – 2005. – № 3. – С. 90-95.
3. Відомості про фондовий ринок України (2014), [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua/fund/info>
4. Джусов О.А. Фондовий ринок України: сучасний стан, проблеми розвитку та перспективи / Джусов О.А., Коротун А.С., Поворозник В.О. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/>
5. Котова М.В. Трансформація фондового ринку України в умовах світової глобалізації / М.В. Котова, В.С. Задорожнюк // Економіка: реалії часу : [науковий журнал]. – 2013. – № 1(6). – С. 153-157.
6. Малишенко К.А. Фактори, що визначають особливості фондового ринку України / К.А. Малишенко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. – № 4(24). – С. 104-107.
7. Цінні папери України : Електронна версія газети [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.finmarket.info/securities_paper/
8. Шапран Н. Система розкриття інформації в Україні: прагнення змін / Н. Шапран, В. Шапран // Цінні папери України. – 2005. – № 35. – С. 10-11.

References

1. *Analitychni dani shchodo rozvytku fondovoho rynku* [Analytical data for the development of the stock market], available at: <http://www.nssmc.gov.ua/fund> (access date December 15, 2015).
2. Blaha, N.V. (2005), "Information transparency of the stock market Ukraine", *Finansoviyi rynek*, no. 3, pp. 90-95.

3. *Vidimosti pro fondovyi rynek Ukrainy* (2014) [Information on the stock market of Ukraine], available at: <http://www.nssmc.gov.ua/fund> (access date December 18, 2015).

4. Dzhusov, A.A., Korotun, A.S. and Povoroznyk, V.O. "Stock Market of Ukraine: Current State, Problems and Prospects of Development", available at: <http://www.nbu.gov.ua/> (access date December 19, 2015).

5. Kotova, M.V. and Zadorozhniuk, V.S. (2013), "Transformation of the stock market of Ukraine in conditions of world globalization", *Ekonomika: realii chasu : [naukovyj zhurnal]*, no. 1 (6), pp. 153-157.

6. Malysenko, K.A. (2013), "Factors that determine the characteristics of the stock market of Ukraine", *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhementu i biznesu*, no. 4 (24), pp. 104-107.

7. *Tsinni papery Ukrainy* [Securities Ukraine], *elektronna versiya hazety* [The electronic version of the newspaper], available at: http://www.finmarket.info/securities_paper (access date December 19, 2015).

8. Shapran, N. and Shapran V. (2005), "Disclosure System in Ukraine: the desire to change", *Tsinni papery Ukrainy*, no. 35, pp. 10-11.

Танчак Я.А. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ УКРАЇНИ

Мета – дослідження та аналіз інформаційного забезпечення ринку фінансових інвестицій України.

Методика дослідження. При написанні статті використовувались такі методи: аналізу – при дослідженні сучасного стану інформаційного забезпечення вітчизняного ринку фінансових інвестицій; конкретизації - при дослідженні порядку розкриття інформації на ринку фінансових інвестицій України; графічні та статистичні методи дослідження використані для зображення кількості користувачів веб-сайтом НКЦПФР та кількості електронних документів від учасників ринку фінансових інвестицій із застосуванням системи електронного документообігу НКЦПФР.

Результати. Досліджено роль інформаційного забезпечення вітчизняного ринку фінансових інвестицій. Визначено порядок розкриття інформації на ринку фінансових інвестицій України, напрямки подання звітності торговцями цінними паперами та проаналізовано основні види інформації про емітентів, що підлягають розкриттю на ринку фінансових інвестицій. Обґрунтовано кількість електронних документів від учасників ринку фінансових інвестицій із застосуванням системи електронного документообігу НКЦПФР.

Наукова новизна. Подальшого розвитку дістали комплексна оцінка та аналіз інформаційного забезпечення ринку фінансових інвестицій України.

Практична значущість. Запропонований у статті порядок розкриття інформації на ринку фінансових інвестицій України може бути використаний Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, а також територіальними органами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Це забезпечить інформаційну прозорість вітчизняного ринку та контроль з боку державних органів.

Запропоновані напрямки подання звітності також можуть бути реалізовані на практиці. Їх можуть використовувати торговці цінними паперами. Це дозволить врегулювати сам процес подання такої звітності та вплине на ефективність інформації для всіх учасників ринку фінансових інвестицій України.

Ключові слова: ринок фінансових інвестицій, цінні папери, інформаційне забезпечення, учасники ринку, електронні документи, емітент, річний звіт.

Tanchak Ya.A. FINANCIAL INFORMATION SUPPORT MARKET INVESTMENT UKRAINE

Purpose is to study and analyze market information support of investments in Ukraine.

Methodology of research. When writing the article used the following methods: analysis – the study of the current state of information support of the domestic financial market investments; specifying in the investigation procedure of disclosure in financial investments Ukraine; graphical and statistical methods used to describe the number of users of the website and the number SSMNC electronic documents from financial investments market participants with application of electronic documents SSMNC.

Findings. In the article the role of information support of the domestic financial market investments. In the context of the research problem given the order disclosure in financial investments Ukraine, trends reporting securities traders and analyzes the main types of information on issuers that are disclosed in financial investments. In addition, studies of electronic documents from financial investments market participants using electronic document management system SSMNC.

Originality. Further development received a comprehensive assessment and analysis of market information support of investments in Ukraine.

Practical value. The proposed procedure in Article disclosures in financial investments Ukraine could be used by the National Commission on Securities and Stock Market and territorial bodies of the National Commission on Securities and Stock Market. It will provide information transparency of the domestic market and control by the public authorities.

In addition, the article proposed areas of reporting can also be implemented. They may use securities traders. This will regulate the process of submitting such reports and positive impact on the information to all market participants financial investments Ukraine.

Key words: real financial investments, securities, information flows, market participants, electronic documents, the issuer's, annual report.

Танчак Я.А. ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РЫНКА ФИНАНСОВЫХ ИНВЕСТИЦИЙ УКРАИНЫ

Цель – исследование и анализ информационного обеспечения рынка финансовых инвестиций Украины.

Методика исследования. При написании статьи использовались следующие методы: анализа – при исследовании современного состояния информационного обеспечения отечественного рынка финансовых инвестиций; конкретизации при исследовании порядка раскрытия информации на рынке финансовых инвестиций

Украины; графические и статистические методы исследования использованы для изображения количества пользователей сайтом НКЦБФР и количества электронных документов от участников рынка финансовых инвестиций с применением системы электронного документооборота НКЦБФР.

Результаты. Исследована роль информационного обеспечения отечественного рынка финансовых инвестиций. Представлен порядок раскрытия информации на рынке финансовых инвестиций Украины, направления представления отчетности торговцами ценными бумагами и проанализированы основные виды информации об эмитентах, подлежащих раскрытию на рынке финансовых инвестиций. Обосновано количество электронных документов от участников рынка финансовых инвестиций с применением системы электронного документооборота НКЦБФР.

Научная новизна. Дальнейшее развитие получили комплексная оценка и анализ информационного обеспечения рынка финансовых инвестиций Украины.

Практическая значимость. Предложенный в статье порядок раскрытия информации на рынке финансовых инвестиций Украины может быть использован Национальной комиссией по ценным бумагам и фондовому рынку а также территориальными органами Национальной комиссии по ценным бумагам и фондовому рынку. Это обеспечит информационную прозрачность отечественного рынка и контроль со стороны государственных органов.

Предложенные в статье направления представления отчетности также могут быть реализованы на практике. Их могут использовать торговцы ценными бумагами. Это позволит урегулировать сам процесс представления такой отчетности и повлияет на эффективность информации для всех участников рынка финансовых инвестиций Украины.

Ключевые слова: рынок финансовых инвестиций, ценные бумаги, информационное обеспечение, участники рынка, электронные документы, эмитент, годовой отчет.